

Žena v borbi in obnovi

Glasiló Antifašistične slovansko-italijanske ženske zveze za Vzhodno primorsko okrožje

Leto I. ★ Štev. 3.

Ajdovščina, 30. marca 1946

Istrske žene so sprejele mednarodno komisijo

»Kdaj bo prišla komisija? Kdaj? Kdaj bomo imele priliko, da postavimo svoje upravičene zahteve?»

Od ust do ust so romala ta vprašanja po Julijski Krajini. Naše vasi in mesta že na vsak korak kažejo, da biva v njih ljudstvo, ki se je borilo in krvavelo zato, da doseže svojo pravico: Priključitev k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Morje zastav z rdečo zvezdo priča o tem, neštete slike voditeljev narodov Jugoslavije, maršala Tita in podpredsednika Kardelja, nebroj napisnih tabel govori o tem, koliko so vasi trpele zato, da pomagajo uničiti fašizem in si pribore svobodo. Vendar ljudem to ne zadostuje. Sami, vsak posamezno hočejo povedati komisiji, da hočejo Tita, da hočejo k Jugoslaviji.

Istra, ki je do dna okusila vse nakane fašizma, prednjači. Velik napis: »Ne zahteva Tito Istre, nego Istra zahteva Tita!« in še več podobnih je vzkliko iz trpljenja in neomajne volje Istranov. Istrske žene, ki so nešteto noči prebdele, ko so prale borce, ki so si od ust odtrgovale, da bodo pomagale naši osvobodilni vojski, hočejo to povedati razmejitveni komisiji in vsemu svetu.

Končno so Istranke dočakale, kar so želele. Komisija je v Istri! Kot blisk se je raznesla ta vest. Ogromne množice so se zbrale po vseh krajih. Predvsem žene! Stare sivolase mamice, ki so 25 let živele v nadi, da bodo še enkrat videle tužno Istro svobodno, matere, ki so žrtvovalе svoje sinove in hčere za svobodo, žene z majhnimi otročiči, katerim so očetje padli v borbi proti fašizmu, nešteto žena brez doma. Vse se gnétejo, da bi prišle do komisije, da bi iznesle svoje težnje. »Sliši, tovariš, moram do komisije, moram jim povedati, da sem žrtvovala sina, moža in dom zato, da bomo priključeni k Jugoslaviji!« Po vsem Koprju tvorijo žene kordon. Za roke se drže in čakajo na komisijo. Avto si je le težko utiral pot skozi nje. Končno se je moral ustaviti. Žene so navalile na avto, vsaka je hotela prva objeti člana komisije, od katere pričakujejo pravično razmejitve. Posebno burno pozdravljajo sovjetsko delegacijo. Medtem ko žene pri avtomobilu vsevprek razlagajo komisiji, da hočejo Tita in Jugoslavijo, valovi med množico, ki neprestano vzklika Titu in Jugoslaviji. Preko vseh klincev se čuje glas stare mamice iz Dekanov: »Mi smo Slovenci, čujte, mi smo Slovenci! Zato hočemo k Jugoslaviji!« In vsa množica potrdi: »To niso samo besede, to smo dokazali z dejanji!« Izgleda, kot da bi hoteli s temi vzkliki povedati vse, kar je Istra pretrpela v dolgih letih suženjstva.

Pred hišo, v kateri se je mudila komisija, se je prerila žena z otročičem v naročju. Na vsak način hoče sama govoriti s komisijo: »Moram jim povedati, koliko sem pretrpela in da hočem zato k Titovi Jugoslaviji!« Ne more razumeti, zakaj ne sme povedati svoje zahteve, ki je obenem zahteva vse Istre. Šmarje! Na desettisoče ljudi se je zbralo, da razložijo pred razmejitveno komisijo svoje upravičene zahteve. Stare mamice, ki že dolgo niso šle z doma, so se napotile na včasih več ur dolgo pot. Ure in ure so stale, da govorijo s komisijo. Bilo jim je pri srcu, kot da bi jim dal ta dan zadoščenje za vso dolgo dobo suženjstva, za vse žrtve zadnjih let. Kje bi dobile drugače moč za tako dolgo pot?

Komisija se je mudila na posvetovanju. Množica je čakala, kot da se ji bo danes podala odločitev. Končno zakliče preprosta delovna žena: »Kaj bi se dolgo posvetovali! Naše pravice nam vrnite!« »Da, naše pravice nam vrnite! Tako je!« je završalo iz deset tisoč grl.

Komisija je bila tudi v Opatiji. Tudi tu jo je pričakovala ogromna množica. Na stopnicah poslopja, v katero se je namenila komisija, je sedelo precej starejših ženic, katere je izčrpala dolga pot in čakanje. Ob prihodu komisije vstane sključena sivolasa mamica in se prerije med ostalimi do člana sovjetske delegacije. Pocuka ga za rokav in mu reče: »Počakaj malo, tovariš! Počakaj, da Ti povem, kaj vse smo pretrpele in žrtvovalе za to, da bomo zdaj lahko dokončno priključene k materi Jugoslaviji!« Tovariš iz sovjetske delegacije ni razumel besed, izgovorjenih v preprostem istrskem narečju, pač pa je videl solzne oči sivolase Istranke in je vedel, da ima pred seboj eno izmed tisočih istrskih žena, ki so žrtvovalе svoje najdražje, žrtvovalе svoje domove, in ki so si pod najtežjimi življenjskimi pogoji odtrgovale hrano od ust, samo zato, da bo enkrat preko skalnatih hribov in poljan tužne Istre zavela svoboda, samo zato, da bo Istra dokončno združena z materjo Jugoslavijo.

Podpiramo borbo naših bratov in sestra v Trstu z zbiranjem hrane zanje

»Nosile smo v gozd, zdaj bomo pa v Trst, govore naše žene, ko prinašajo hrano za boreče se tržaške delavce.

Z nami je naša vojska

Smo bili in smo tesno povezani z našo vojsko. Tekmujemo skupno z našo vojsko. Ženski dan, 8. marec, je potekel tudi v kampanji pomoči za našo vojsko. Skoraj da ni bilo vasi na Vipavskem, ki se ne bi odzvala. Prišle so žene iz Kamenj, iz Črnič in iz Ozeljana, prišle so iz prizadetih Brj in Otlice, prišle so v Ajdovščino, da so obdarile naše vojake. Predale so jim srajce in hlače, predale so jim iz skromnih sredstev, ki so jim bila na razpolago.

»Seveda, za našo vojsko damo!« so dejale žene iz Sempasa.

»Kako, da jim ne bi pomagali danes, če smo jim pomagali še takrat, ko je bilo pri nas hudičevo vročilo!« je pravila mati iz Predmeje. Ajdovke pa so se še posebej odločile, da bodo prav v zvezi z ženskim dnem in s prvomajskim tekmovanjem prevzele nase precejšen del skrbi za našo vojsko. Odločile so se, da jim bodo prale perilo, da bodo danes, ko so razmere že precej uravnane, pripomogle še s svoje strani, da se bodo še bolj uredile. Od takrat naprej ne mine dan, da ne bi Ajdovke izpolnjevale prostovoljne obveze za

prvomajsko tekmovanje. Od takrat naprej so žene Ajdovščine in Šturij v tesni povezavi z našo vojsko.

Prav tako pa je tudi naša vojska pokazala ženam, da zna ceniti njihove napore, pokazala jim je, da je izšla iz naroda in da je iz dneva v dan vedno močnejše povezana z ljudstvom, s kmeti in delavci. Zato je IL brigada poslala dijaškemu domu v Ajdovščini, kjer so dijaki iz vse Vipavske doline, za vzdrževanje revnih dijakov 10 centov koruze in pšenične moke, 230 kg testenin, 51 kg masti, 43 l olja, 36 kg sladkorja in 1 kg kave. S tem je vprašanje prehrane dijaškega doma v veliki meri rešeno za letošnje šolsko leto.

Prav to je prijateljstvo in povezanost med našo vojsko in ženami, kakor tudi z ljudskimi množicami še utrdilo.

Danes so naše žene odločno pokazale, da smatrajo prav našo vojsko kot največjo zaščitnico osnovnih narodnih pravic, zakaj vojska je glavni porok za dosego našega cilja, kakor tudi za dosego cilja ljudskih množic celotne Primorske: za priključitev Julijske Krajine k naši matični državi, k Jugoslaviji.

Naše delo mora biti organizirano

Nevenljive so zasluge primorske žene za časa osvobodilne borbe. Veliko je bilo njeno delo na političnem polju in pri izgradnji narodne oblasti, še večja je bila njena pomoč na gospodarskem polju. Kot da se je primorska žena zbudila iz dolgega sna in šla takoj na delo, tako nenadno je stopila v sredo javnega življenja. In povsod je žela uspehe!

Danes, ko je za nami ogromno storjenega dela in ko nas čaka še zadnja odločitev, pa izgleda na zunaj, kot da je primorska žena popustila v svojem požrtvovalnem delu. Ne najdeš več tistih velikih uspehov, katerim se je čudila vsa ostala Jugoslavija. In vendar delajo naše žene slej ko prej! Kje je torej napaka?

Naše delo ni dobro organizirano! Vsaka vas dela to, kar se ji zdi trenutno potrebno. Zato se včasih dogaja, da žrtvujejo žene mnogo časa, materiala in denarja za kakšno nevažno akcijo, medtem ko velikih skupnih potreb ne vidijo. Tako se je n. pr. zgodilo, da so žene iz neke vasi na Vipavskem žrtvoval precej časa in denarja, da so obdarile 8. III. borce z rdečimi svilenimi robčki, in to danes, ko je vojska potrebna perila, ko imamo na tisoče invalidov in vojnih sirot in vdov, ko nas kličejo na pomoč borci v Trstu.

S tem načinom dela bomo prenehale in prešle na organizirano delo, kot smo ga vršile za časa osvobodilne borbe. Pred nami mora stati geslo: »Le združene, le z delom po enem načrtu bomo dosegle to, za kar smo žrtvovalle štiri leta.« Ta načrt mora biti skupen za vso Julijsko Krajino, ker so skupne naše naloge. Zato bodo delali odslej naši krajevni odbori vse akcije le po dogovoru z okrajnimi odbori, ti pa spet v dogovoru z okrožnim odborom. Na ta način se ne bo več dogajalo, da bi se posvečale majhnim in ničevim nabiralnim akcijam, medtem ko gredo velike naloge mimo nas. Zaradi političnih nalog, ki se stavijo pred nas, pa mora biti naša organizacija najtesneje povezana z odbori SIAU, ker so naloge SIAU naše naloge.

do zadnje aktivizirale za politično delo, za pomoč ljudski oblasti, za delo v prosvetnem društvu itd. Na naših sestankih moramo torej pripraviti predloge, katere bomo iznesle na zboru volivcev, govorile bomo o naših prosvetnih društvih in vseh točkah našega prvomajskega tekmovanja.

Pred nami stojijo zadnji odločilni trenutki za pravično rešitev naše priključitve k FLRJ. Kličeta nas Trst in Gorica v vsej svoji veličastni borbi in terjata od nas moralne in materialne pomoči. Pred nami stoji invalidski teden, ko moramo žene pokazati hvaležnost do borcev, ki so za našo svobodo žrtvovali svoje zdravje. Naj ne bo kraja, kjer ne bodo žene v okviru prosvetnega društva priredile kulturno-prosvetne prireditve v prid invalidom, kjer ne bi pokazale tesne povezanosti z našo vojsko, kateri smo stale v letih borbe tako tesno ob strani. Naša naloga je prvomajsko tekmovanje v celoti! Spomnimo se lanskih in predlanskih tekmovanj, katerim smo bile prav me žene duša, in tekmujejo isto vnesmo!

Znak, da se naše žene ne čutijo tesno povezane s svojo organizacijo ASIZZ je tudi ta, da so prenehale z nabiranjem prostovoljnih prispevkov za vzdrževanje organizacije. Naše sestre v ostalih predelih Jugoslavije nabirajo redne mesečne prispevke, ki gredo v celoti iz vasi na okraj, od tam pa se zbirajo na okrožju in se porabijo za vzdrževanje organizacije in njenih ustanov. Ta način je bil tudi pri nas v rabi ves čas narodno osvobodilne borbe, se je pa v zadnjih mesecih opustil. Odslej pa bomo tudi me spet redno porabirale prostovoljne prispevke (kot nekako članarino). Naše okrožje ima gospodinjki tečaj, katerega je priredila ASIZZ in katerega naša organizacija tudi vzdržuje. Zato pa so potrebni redni mesečni dohodki. Ko bodo ti spet redno uvedeni, bomo lahko ustanovili več takih, za naše matere in žene važnih ustanov.

Važen činitelj za organizirano delo pa je tudi to, da so forumi ASIZZ v stalnih stikih med seboj. Nadrejeni morajo stalno dajati nasvete in direktive, podrejeni pa morajo o svojem delu neprestano poročati. Zato bomo spet uvedli redna 14 dnevna poročila, v katerih bomo opisale prav vse uspehe, pa tudi neuspehe našega dela. Krajevna poročila morajo biti na okraju 10. in 25. v mesecu.

Primorske žene v nobenem težkem trenutku nismo odpovedale, ampak smo bile vedno prve na delu in v prvih vrstah. Tem bolj se moramo odlikovati danes, ko gre za pridobitve na štiriletne krvave borbe, ko se morajo kazati uspehi naših žrtev. Da pa bodo uspehi taki, kakršne zahtevamo, bomo delali odslej organizirano in enotno.

Primorska žena v produkciji

Primorska žena še ni zaposlena v produkciji v toliki meri, kot je njena sestra v ostalih predelih Jugoslavije. Pri nas industrija v splošnem še ni tako razvita, predvsem pa ni razvita tekstilna industrija, ki lahko zaposluje žene.

V našem okrožju je največ žena zaposlenih v živilski produkciji, t. j. pri tvrdki Arri-
goni v Izoli, kjer je od 693 delavcev zaposlenih 397 žena, in v Ampelei, kjer je tudi skoraj polovica žena.

V veliki meri so žene zaposlene tudi v izbiralnici idrijskega rudnika, kjer opravljajo težko težaško delo.

Same žene delajo edino v tovarni krtač Marzari v Kopru, kjer dela okrog 20 delavk in v tovarni Schnabl v Kopru, kjer dela 10 delavk metle, čopiče in krtače.

Tudi te žene so se vključile v prvomajsko tekmovanje. Posebno očitno se vidi tekmovanje v tovarni Marzari, kjer je porasla produkcija napram mesecu januarju za 10%.

V borbi proti fašizmu

Danes, ko bijemo zadnji oster boj za naše pravice, ko nam hočejo fašisti kratiti pravice, katere so zapisane s krvjo, se nehoti spominjamo naših žena, ki so toliko doprinesle v borbi za svobodo. Na tisoče jih je. Ni mogoče, da bi se vseh spomnili naenkrat. Še in še nam silijo v spomin one, ki so danes še žive in se še danes bore, in tiste, ki so dale življenje v borbi za našo svobodo. Njih žrtve nas danes bodre, da se moramo do zadnjega boriti za svoje pravice.

Maslova mama iz Ostrožnega brda je med prvimi primorskimi ženami stopila v borbo proti fašizmu. Spomladi 1942 je imela v borbi že dva sina in hčer. Zato so se fašisti maščevali s tem, da so dom najprej požgali, nato ga še razstrelili, da ne bi ostalo nobenega sledu več. Mater so vozili v gnojnem košu po vaseh do št. Petra. Vso pot in še bolj pozneje v zaporu so jo zbadali z iglami, da bi povedala, kje so njeni otroci. Niso je mogli spraviti do tega, kolikor so jo tudi mučili. Internirana je bila v Italiji. Ko se je vrnila v domačo vas, je našla le malo svojih doma. Osem sinov in hčera je šlo medtem v partizane. Samo 14 dni je bila mama doma, ko so jo ponovno zaprli in odpeljali v Dachau, od koder se ni več vrnila. Fašistični krvniki, ki so ji razbili dom, ki so ji ubili dva sina, so tudi njej končali življenje.

Valerija Žigon, doma iz Lokavca na Vipavskem, je delala že spomladi leta 1942. s prvimi primorskimi partizani. Bila je prva terenka. Neustrašena kot je bila, je fašistom marsikatero zagodla. V Ajdovščini je bila nabita slika junaka Vojka, Janka Premrla, pod njo pa nagrada za tistega, ki ga ujame živega ali mrtvega. Pod to sliko je Valerija pritrdila veliko slovensko zastavo z zvezdo v posmeh fašistom, ki so hoteli dobiti Vojka. Ob kapitulaciji Italije, ko so prihrumeli namesto italijanskih fašistov nemški fašisti, je šla tudi sama aktivno v borbo. Po končanih borbah v Trnovskem gozdu je odšla kot bolničarka v Benečijo. Pod strmim Stolum je stala baraka, v kateri je stregla Valerija ranjenim borcem. Bolnica je bila izdana in ranjence je bilo treba spraviti na varno. Pri reševanju se je Valerija najbolj odlikovala. Ranjence je nosila kar na hrbtu in ni mislila ne na utrujenost, ne na nevarnost. Vsi so bili na varnem razen enega. Nobeden si ni upal več po njega, ker so bili Nemci že preblizu. Valerija pa je izjavila: »Ne, ne bom ga pustila umreti! Po njega grem!« Ni poslušala svarila ostalih tovarišev. Odšla je v barako, da reši še zadnjega ranjenca. Komaj ga je naložila na ramena, da ga ponese na varno, je bila obkoljena od sto Nemcev. Zadeta v nogo ni mogla več uteči. Nemci so jo najprej zverinsko mučili in potem zaklali.

Frank — Pecmanova mama iz Kilovč, je imela pet sinov v borbi. Njeni sinovi so bili med prvimi primorskimi partizani. Ko so Italijani zajeli leta 1942. na Nanosu prvih 18 partizanov, je bil med njimi tudi njen sin. 6. aprila 1942 so ji zažgali dom in jo z ostalimi prebivalci Kilovč odpeljali v internacijo, od koder se je vrnila šele po razpadu Italije. Trije njeni sinovi so dali življenje na oltar domovine.

Urh Frančiška iz Tominj 12 je izgubila v tej borbi štiri sinove in moža. Najstrašnejši dan njenega življenja je bil zanj 19. maj 1944.

Takrat so prihrumeli v vas Nemci in domobranci in požigali vas. Zažgali so tudi njeno hišo in ona je morala gledati, ko so vrgli žive v ogenj njenega moža in dva sinova, katerih mlajši je imel komaj 13 let. Komaj je našla zase in za tri majhne otroke, ki so ji še ostali, zavetje v Harijah, pa so ji fašisti v borbi zažgali še drugi dom.

Neskončna je vrsta onih žena, ki so v tej borbi ogromno žrtvovali. Med njimi je na stotine žena, ki so hotele pokazati svojo predanost osvobodilni borbi s tem, da so darovale svoje najdražje spomine, svoje poročne prstane; preko dva kg poročnih prstanov so darovale primorske žene. Na konferenci aktivistk februarja 1945 so izjavile: »Vemo, da naši prstani ne predstavljajo take vrednosti, da bi jih žrtvovali zato, pač pa hočemo s tem, da darujemo svoje najdražje spomine, pokazati, da nam je OF nad vse draga.«

Iste žene danes čakajo na komisijo, da ji povedo, da hočejo biti priključene k Titovi Jugoslaviji, ker so si to zaslužile s svojim delom in svojimi žrtvami. Iste žene danes zbirajo hrano v pomoč Trstu in prirejajo demonstrativna zborovanja zaradi zločinov, ki se dogajajo nad našim narodom. Kot smo stale primorske žene v prvih vrstah, ko smo se borili za to, da preženemo okupatorja z naših tal, tako bomo stale v prvih vrstah tudi danes, ko zahtevamo pravično razmejitve.

Iste žene danes čakajo na komisijo, da ji povedo, da hočejo biti priključene k Titovi Jugoslaviji, ker so si to zaslužile s svojim delom in svojimi žrtvami. Iste žene danes zbirajo hrano v pomoč Trstu in prirejajo demonstrativna zborovanja zaradi zločinov, ki se dogajajo nad našim narodom. Kot smo stale primorske žene v prvih vrstah, ko smo se borili za to, da preženemo okupatorja z naših tal, tako bomo stale v prvih vrstah tudi danes, ko zahtevamo pravično razmejitve.

Naše delo v prosveti

Če se spomnimo vseh nešteti mitingov in prireditev, ki smo jih imeli za časa najtrše borbe, sredi hajk, sredi pokov pušk in mitraljezov, moramo reči, da je naše ljudstvo na Primorskem prvič po kulturnem molku desetletij spregovorilo jasno in odločno besedo kulture. Ta doba partizanskih mitingov pomenja in bo vedno pomenila velik kulturni vzpon najširših ljudskih množic in prav tako naših žena.

Danes, ko stojimo v prvih korakih načrtne gospodarske obnove in s tem tudi v obnovi ljudske prosvete, je dolžnost tudi nas žena, da pri kulturnem dvigu našega naroda sodelujemo in prispevamo po svojih močeh. Do zdaj smo se prevečkrat prepuščali drobnim skrbem naše AFŽ organizacije, pogostokrat pa smo izgubili izpred oči potrebo, da usmerimo naše najboljše moči prav na kulturno polje.

Potrebno je, da z vsemi močmi pomagamo razvoju naših prosvetnih društev po vaseh. V prosvetnih društvih morajo strniti svoje napore vse množične organizacije, tako SIAU kakor AFŽ in mladina. Dolžnost žena, ki so organizirane v vasi v AFŽ organizaciji, je, da vedno govore o prosvetnem društvu, da ugotovijo pomanjkljivosti in da žene v celoti pristopijo k delu, da se te pomanjkljivosti izboljšajo.

Zavedati se moramo, da so oči vseh nas, kakor tudi naših nasprotnikov, uprte v našo kulturo in prosveto. Zavedati se moramo, da moramo prav tako tudi iz tega področja, kakor iz področja gospodarske obnove, polagati pred vasjo, pred narodom obračun. Skrbeti moramo, da se bo določil program prireditev, ki bo v čast našim velikim naporom iz osvobodilne borbe, kakor tudi, da bo odgovarjal velikim naporom naših ljudskih množic danes, ko stojimo v delu do srede komolcev.

Potrebno je, da bi pričele me žene v večji meri pisati na sten-čase po naših vaseh, zakaj prav žena je vedno sredi dogodkov, ki vas v živo zadevajo. Prav od žene v veliki meri zavisi, če se bo v vasi izvršila samopomoč v setvi in obdelavi polj, če bo kmečki dom plačal v redu davke novi ljudski oblasti,

če bo kmečka domačija oddajala mleko za delavce v Ilirski Bistrici, če bo oddajala za delavce v Postojni in Ajdovščini, če bo kmet oddal vsaj v enaki meri maslo, da bo tako razbremenil državo, ki stoji pred velikimi nalogami zagotoviti prehrano vsem potrebnim. Žena je sredi dogodkov, ki se tičejo prav njihove domačije, kakor tudi sredi dogodkov, ki se tičejo celotne vasi. Prav kako se zadrži večina kmetov do teh vprašanj, in spet, kako se zadržijo posamezniki, prav iz tega zrelišča bi moral biti sten-čas vasi najvidnejši izraz. Ni potrebno, da bi imele žene po vaseh svoj časopis, potrebno pa je, da vsaka izmed nas piše v sten-čas na vasi, da vsaka s svoje strani pripomore k utrjevanju skupnosti večine kmetov, ki dajejo vse za napore gospodarske obnove naše zemlje, kakor tudi, da vsaka s svoje strani pripomore, da se razkrinkajo posamezniki, ki v teh velikih časih skupnih naporov vseh ljudskih množic ne vidijo preko svojih ozkih osebnih koristi.

Žene v Novokračinah pri Ilirski Bistrici že sodelujejo pri čitalnici, ki si jo je vas ustanovila. Zberejo se žene z možmi in z mladino pod noč po opravljenem delu, da se pogovore o vsem, kar je v vasi uspelo storiti in kar bo treba v bližnjih dneh storiti.

Prav tako morajo žene dati prosvetnemu društvu iniciativo, vzpodbudo za uprizorjanje gledaliških iger po vaseh, morajo dati vzpodbudo za prosvetne večere in gledati, da se bo izvršil program na umetniški višini, ki bo lahko nam samo v ponos. Gledati moramo na to, da nas vsaka prireditev, ki jo damo na oder, tudi notranje obogati.

Prav tako moramo gledati, da bomo tudi z našimi pevskimi zbori izpričali, da smo Slovenci upravičeno na glasu kot narod pevcev, kot narod, ki je izpel v trpljenju pretekle vojne nešteto partizanskih pesmi, kot narod, ki danes s pesmijo na ustih obnavlja delo po tovarnah in obdeluje polja. Naše žene so doslej tudi v tem oziru že velike uspehe. Vendar je potrebno, da vsakokrat polagamo obračun pred seboj, na kakšni stopnji je razvoj ljudsko prosvetnega dela na vasi.

Ne ponarejene številke statistik stoletnih zatiralcev naših narodov, ampak volja in izjava živih ljudi mora biti merilo pri določanju meje v Julijski Krajini.

Kardelj

Tekmujmo tudi v pomoči Trstu!

»Novi zločini v Trstu! Novi zločini v Gorici, po Krasu in po Brdih!« je završalo te dni znova po vsej coni B, završalo je po Grgarskem in Tolminskem, završalo je po Pivki in po Postojnskem. Spet se je pričakovanje v ljudskih srcih napelo kot struna, spet so se vzburkale vse vasi naše B cone, vzburkala se je sleherna kmečka hiša, vzburkale so se delavske množice Idrije, Ilirske Bistrice in Postojne.

»Gre za naš Trst, za našo Gorico, gre za naše antifašistične množice A cone.«

»Tovarišice, gre za nedeljivost Primorske, tovariši, gre za priključitev celotne Julijske Krajine k materi Jugoslaviji!« Tovariši, gre za življenje, gre za svobodo, gre za kruh.

Val protesta je zajel B cono, ki se pod našo vojno upravo svobodno razvija in ne more razumeti, kako da danes Zavezniška vojna uprava še vedno vztraja pri fašistični civilni policiji.

Boj za Trst je boj celotne Julijske Krajine!

Žene so bile prve, ki so organizirale protestna zborovanja, žene Grgarske in spodnje Vipavske doline so bile prve, ki so pristopile k ponovni pomoči Trstu.

Zapori A cone so prenatrpani najodločnejših antifašističnih borcev, iz dneva v dan se večja število zapuščenih družin borcev, ki so padli v zapor, ker so se borili tudi za našo svobodo, iz dneva v dan narašča število žrtev fašističnega nasilja; iz dneva v dan vedno bolj terjajo žrtve A cone pomoči od nas, ki imamo možnost, da v celoti posvetimo vse sile obnovi naše zemlje, da se posvetimo izgradnji naše ljudske oblasti. Že takoj so se organizirala v St. Petru na Krasu velika protestna zborovanja. Prišle so žene in dekleta, mladina in moške iz Radohove vasi, iz Petelinj in Hrastja. Kljub pozni uri so se žene takoj po protestnem zborovanju lotile zbiranja živeža in denarja za naše najboljše iz A cone.

»Za Trst, za Trst!« so klicale matere in starke od vrat do vrat.

»Za Trst damo, pa četudi bomo morali dati za to krvno žrtev!«

»Za Trst!«

Tako je šlo od ust do ust od St. Petra na Krasu pa do Postojne, od Vipave do Črnič. V Črničah so se takoj, čim so zvedeli za zločine, ki jih je počela civilna policija, zbrale kmetice in kmetje, da ponovno podpro nadčloveško borbo naših ljudskih množic A cone.

Takoj potem, ko so sprejeli ponovno protestne resolucije, so pričele žene z nabiralnimi akcijami. Janezovo brdo je darovalo: 210 kg krompirja, 100 kg moke in 315 kg masti.

Žene postojnskega okraja so poleg splošnih akcij šle še same na delo, da bi tako

čimbolj močno podkrepile borbo italijanskih in slovenskih antifašistov v A coni. Žene Prestranka so zbrale 161 kg krompirja, 41 kg fižola, 28 kg moke, 192 jajc. Žene Pladža so zbrale 100 kg krompirja, 16 kg fižola, 2 kg masti in 77 jajc, dočim so žene Gorenj nabrale 828 Lir, prav tako za preganjance A cone. Žene postojnskega okraja so še vedno po vseh vaseh, kakor tudi po Postojni na delu, da bodo v čim večji meri pomagale Trstu. Zdaj nabirajo, da bodo lahko čimprej poslale poseben kamion hrane v Trst.

Prav tako so se izkazale žene iz Preloži iz okraja Ilirska Bistrica. Čeprav so Prelože ena izmed najbolj prizadetih vasi, ker so po večini vse hiše požgane, so žene kljub temu zbrale 250 jajc in 2 stota krompirja za Trst.

Tudi žene Srednje in Gorenje Kanomlje pri Idriji so si zadale v prvomajski načrt tekmovalanje za pomoč Trstu.

V Spodnji Idriji, čeprav vas ni velika, so si zadale žene kot cilj, da bodo zbrale za Trst do 25. aprila 6000 Lir.

Tako tekmujejo vasi v B coni v pomoči, ki jo nudijo junaškim ženam antifašistkam A cone, ki jo nudijo italijanskim in slovenskim antifašističnim borcem.

Vse za Trst, vse za srce naše Primorske! Prav to geslo veže danes žene B cone z ženami A cone v tesno povezavo, v neločljivo borbena zvezo žena Julijske Krajine z edinim ciljem, doseči čim prejšnjo priključitev k Jugoslaviji!

Prav tako se je na Dolu, okraj Ilirska Bistrica, kakor v Predmeji na Vipavskem vršil

izkop partizanov iz A cone, ki so dali kri za nedeljivost Primorske in za brezpogojno priključitev Julijske Krajine k Jugoslaviji.

Žene Dola in Predmeje so spletle vence in so skupno z možmi in mladino spremile padle partizane na zadnji poti do Trsta, kjer se je vršil svečan pokop naših najzvestejših borcev. Kakor je bila vsa Primorska združena v borbi, tako je združena tudi danes za dosego naših dokončnih pravic.

Z vsjo vnemo so se žene oprijele pomoči Trstu, katero so vnesle v svoj tekmovalni načrt. Tako vidimo, da prevzemajo žene v veliki meri naloge, ki si jih je zadala s tem v zvezi vas.

Žene iz Radohove vasi so si zadale nalogo, da organizirajo gospodinjski tečaj in zdaj je tečaj že v polnem teku. Udeležujejo se ga kmečka dekleta, ki jim je potrebna izobrazba v našem jeziku, kakor tudi izobrazba v vseh strokah gospodinjstva.

Žene Ilirske Bistrice pa so si prav v okviru AFŽ organizacije zadale za cilj, da bodo ob nedeljah šle na udarniško delo, da bodo s tem pripomogle k obnovi vasi, ki so za časa borbe najbolj trpele.

Vse naše žene se zavedajo, da moramo k delu obnove pristopati načrtno, vse žene izpolnjujejo dolžnosti, ki jih prostovoljno prevzemajo. Nad vsemi drugimi dolžnostmi pa stoji danes potreba po pomoči Trstu, potreba pomoči našim najzvestejšim borcem, borcem, ki se bore tako za celotno Julijsko Krajino kakor tudi za Trst.

Žene v ljudski oblasti; članica KNOO v Cerknem daje poročilo o delu socialnega skrbstva množicam na zboru volivcev.